
Rozhovor s vítězem ceny Živy Mgr. Martinem Křivánkem

Rozhovor s vítězem ceny Živy Mgr. Martinem Křivánkem

Přinášíme Vám rozhovor s Mgr. Martinem Křivánkem, který získal za svůj článek „*Pajasan žláznatý – nebeský strom z pekel*“ cenu časopisu Živa ve věkové kategorii 25 až 30 let. Ceny časopisu Živa mají upozornit na mimořádně zajímavé příspěvky, ukázat, jak by měl vypadat zdařilý populárně-naučný článek, a také podnítit zájem vědců o popularizační činnost. Jsou vyhlašovány od r. 1997.

Časopis Živa vám udělil cenu pro autora nejlepšího článku ve věkové kategorii 25 až 30 let. Co pro Vás osobně toto ocenění znamená?

Ocenění mne velmi potěšilo, což asi není třeba říkat. Je to vzpruha v práci. Ve vědecké komunitě jste hodnocen na základě počtu vyprodukovaných článků v prestižních časopisech s tzv. impact faktorem. Čím je tento faktor vyšší, tím lépe. Dostáváte se tak do absurdních situací, že článek o řekněme květeně Karadašovy Řečice radši opublikujete v

holandském časopise než v lokálním přírodovědeckém sborníku. V Holandsku to sice nikoho nezajímá a ti, koho by to zajímalo se k článku ani nedostanou, ale vás to živí. O to je milejší napsat článek do popularizačního časopisu a o to je příjemnější zjištění, že tento článek někoho zaujal a že Vaše práce má smysl. Oklikou tedy k Vaší otázce: ocenění pro mne znamená mnoho. Přesvědčuje mne, že moje práce někoho zajímá.

Získal jste již nějaké podobné ocenění?

Ano. Již jednou jsem získal cenu Živy, bylo to v kategorii do 25 let a článek se zabýval tzv. herbochronologií – nebojte se, vysvětlím: jedná se o obor, který studuje věk rostlin s pomocí letokruhů. Věc, která je známá u stromů; relativně nedávno se ale přišlo na to, že letokruhy tvoří i byliny na svých vytrvalých částech (většinou kořenech). A herbochronologie se zabývá právě věkem bylin. Je to zajímavé držet v ruce 20 let starý jetel... Jinak nejsem sběratelem cen, takže snad s výjimkou nějaké té ceny za literární produkci na střední škole mne nic nenapadá.

V čem si myslíte, že je přínos Vašeho příspěvku? Jaké aspekty nakonec vedly porotu k tomu, že vybrala právě Váš článek?

Použití dvojí otázky vede většinou k tomu, že dotázaný odpoví pouze na jednu...ale vážně: co vedlo porotu k udělení ceny opravdu netuším. To byste se měl ptát poroty. Takže nevím. A co se přínosu týče, již od začátku jsem chtěl článek koncipovat jako průřezový. Většina problémových oblastí, ochranu přírody nevyjímaje, je velmi často vysvětlována a předkládána jednostranně. Pajasan je invazní nepůvodní dřevina, ale je také okrasný, léčivý, využívá se jeho dřevo. Zarputilý ochránce přírody by dštíil síru na jeho invazní chování a nepůvodnost. Zahradník by zase vyprávěl, jak se jeho hrozny červených nažek s kapkami rosy nádherně lesknou v podzimním slunci říjnového rána. Já chtěl udělat průřez – ať si každý čtenář vytvoří vlastní obrázek. A rád bych věřil, že právě toto je přínosem článku.

Vítězný článek nese poměrně zajímavý název *Pajasan žláznatý – nebeský strom z pekel*. Proč zrovna tento titul? Mohl byste našim čtenářům přiblížit o čem v něm píšete?

Částečně jsem se snažil nalézt odpověď na Vaši otázku i v předchozím povídání, nicméně shrnu: Pajasan žláznatý je jihoasijský strom, který je v ČR, jakož i v celé Evropě nepůvodní dřevinou. Kdysi sem byl dovezen, hlavně pro okrasné účely, a rozšířil se v podstatě po celém světě. Dnes je v řadě oblastí tak zvané invazní – šíří se a vytlačuje původní porosty. Článek se snaží zmapovat kudy a jak se pajasan dostával na své cestě světem, Evropou i Českou republikou a proč byl pěstován a vysazován. Snažím se najít oba pohledy, obě strany mince – proč je pajasan pěstován a proč nám na druhé straně vadí. Je to nádherný okrasný strom, ale páchne po myšince a je alergenní. Je hostitelem motýlka, jehož larvy podobně jako u bource produkují hedvábí, ale hostí také řadu škůdců, hub a hmyzu. Je součástí tradiční lidové medicíny při léčbě např. malárie, využívá se jako homeopatikum, ale je také slabě jedovatý. Dokáže růst v extrémních podmínkách zamořených a nehostinných půd a sucha, což je skvělé ve městech, dokáže ale také velmi úspěšně zarůstat louky, skály, suché trávníky i s jejich velmi hodnotnou vegetací. Strom z nebes je doslovný překlad slova Ailanto (latinský název pajasanu je *Ailanthus*) v jazyce obyvatel souostroví Moluky, kde pajasan původně roste. Strom z pekel je pak také doslovný překlad, tentokrát anglického názvu, kterým řada ochránářských organizací, zejména v USA tento strom označuje a to díky jeho schopnostem ve volné krajině. Ale více snad už přímo v článku...

Jakým směrem se v současné době ubírá vaše vědecká činnost?

Směrem k obhajobě disertační práce.

Velice děkuji za rozhovor.